

Vadovėlio recenzija

Bendra informacija

Autoriai: Sigita Šilingaitė, Gintaras Inta

Pavadinimas: Dialogas. Etikos vadovėlis 7 klasei

Ugdymo sritis/ dalykas: Etika

Klasė: 7

Leidykla: „Briedis“.

Leidimo metai: 2026 m.

Vertinimas

Vertinant vadovėlio reikšmę, svarbu suvokti bendruosius iššūkius, su kuriais mokykloje susiduria etikos dalykas. Mokinių gretose vis dar esant gajam dalykų skirstymui į svarbius ir nesvarbius atsižvelgiant į tai, ar ateityje teks laikyti šio dalyko egzaminą, etikos dalykas gali išlikti aktualus tik tokiu atveju, jei pamokose perduodamos žinios bus susietos su mokinių gyvenimiškomis patirtimis, aktualizuos jų keliamus klausimus ir įgalins juos sėkmingiau dorotis su kasdienybės iššūkiais. Etikos dalykui nuolatos kyla iššūkiai, kad net ir atliepdamas bendrąją ugdymo programą jis bus atsietas nuo mokinių patiriamos kasdienybės (kitaip tariant, aptariama teorija nebus įžeminama kasdienėje aplinkoje), bus pernelyg didaktiškas (kitaip tariant, pamokslaujantis ir nurodinėjantis, kaip turėtų būti užuot įgalinus mokinius pačius analizuoti, kodėl dabar yra kaip yra ir kaip galėtų būti, jei vadovautumėmės skirtingais etiniais kriterijais).

Sigitos Šilingaitės ir Gintaro Intos vadovėliui sėkmingai pavyksta išvengti šių problemų. Vadovėlis, sukurtas pagal pamatinę etikos kurso struktūrą, skatinančią kalbėti apie mokinio santykį su savimi pačiu, reikšmingais jo aplinkos asmenimis, bendruomene ir gyvąja gamta, yra stipriai orientuotas į kasdienių patirčių, nuostatų, emocijų ir jausenų refleksiją, dialogu paremtą atvirą diskusiją. Labai aktualiai skamba temos apie dirbtinio intelekto vaidmenį ir dėl to kylančius iššūkius, informacijos patikimumą, o taip pat ir gyvūnų teises.

Jau pati pirmoji tema apie savikūrą stipriai orientuota į mokinio sąmoningumo žadinimą ir stiprinimą. Pateikiami klausimai ir užduotys skatina savirefleksiją ir kartu akcentuoja atsakomybės kuriant santykį tiek su pačiu savimi, tiek kitais, įskaitant ir gamtą, svarbą. Sąmoningumas ir atsakomybė išlieka kertiniais atramos taškais visuose skyriuose. Man, žvelgiančiam ne tik iš filosofijos, tačiau ir Tarptautinio bakalaureato mokytojo perpsektyvos, labai svarbu, kad vadovėlio užduotys skatina mokinius ugdytis tokias jiems svarbias savybes kaip gebėjimas reflektuoti, vertinti skirtingas perspektyvas, savarankiškas tyrinėjimas, principingumas ir rūpestingumas, atvirumas.

Vadovėlio autoriai formuluoja ne vienadienes užduotis, kurios pasimiršta, tačiau per jas suteikia mokiniams instrumentų, kaip pavyzdžiui, jausmų įsivertinimas pagal tai, kokio stiprumo bangas jie kelia, ar patarimai, kaip atskirti, ar socialinių tinklų erdvėje mokiniai kalbasi su tikrais pašnekovais.

Vadovėlis žavi savo užduočių įvairove, apimančią ne tik tradicines klasės diskusijas, tačiau ir šešėlių teatrą, tinklalaidės ar socialinės reklamos kūrimą, etinių dilemų sprendimą, įvairias piešimo užduotis. Tokia užduočių įvairovė yra svarbi ne tik dėl to, kad užtikrina, jog pamokos nebus monotoniškos, t.y. paremtos vienu dominuojančiu metodu, tačiau kartu užtikrina ir skirtingų mokinių poreikius.

Labai svarbu tai, kad tarp pateikiamų užduočių patenka ir pokalbiai šeimoje, pavyzdžiui, apie tradicijų svarbą. Tokios užduotys į mokymosi procesą įtraukia ir tėvus, paskatina mokinius reflektuoti savo patirtis šeimoje, kas, visai tikėtina, gali paskatinti tam tikrų tradicijų atgaivinimą, o gal net ir naujų kūrimą.

Šis vadovėlis yra puiki pagalba tiek mokytojui, tiek mokiniui. Pirmiesiems jis duoda tam tikras gaires, kaip galima dėlioti etikos dalyko programą mokslo metų eigoje, o mokinius įgalina tęsti mokymąsi savarankiškai domintis temomis į priekį.

Tiesa, labai svarbu akcentuoti, kad vadovėlis yra mokytojo pagalbininkas, bet ne pakaitalas. Šiuo atveju turiu mintyje tai, kad ypač diskusiniai vadovėlio klausimai reikalauja atitinkamo mokytojų pasirengimo tiek giliau pasidomint nagrinėjamu dalyku, tiek atitinkamai vedant diskusiją, kad ji reflektuotų konkrečių mokinių patirtis, išsakytas mintis ir t.t. Be mokytojo tinkamo pasirengimo ir efektyvaus diskusijos moderavimo autorių sumanytos diskusijos rizikuotų tapti paviršutiniškomis. Tad mokytojams rengiantis pamokai ypač rekomenduotina pasiruošti užimti ir vadinamąją velnio advokato rolę ne tam, kad būtų apginta priešinga nei klasės daugumos pozicija, o tam,

kad būtų išbandyti mokinių argumentai ir pozicijos tvirtumas taip skatinant juos dar daugiau investuoti į savo pozicijos pagrindimo stiprinimą, įrodymų ir pavyzdžių paiešką. Labai svarbu, kad vadovėlio tekste yra puikiai įk kontekstinami Vakarų mąstymo tradicijai svarbių autorių – Platono, Alberto Camus ir kt. – idėjos. Tai pagilina ir paties vadovėlio turinį, o kartu pasitarnauja ir kaip nuorodos, kuo galėtų pasidomėti mokiniai.

Kalbant apie rekomenduotinus dalykus, manau, kad būtų labai pravartu kiekvienos temos ar bent jau skyriaus pabaigoje turėti naudingų nuorodų į knygas, kino filmus, muzikos kūrinius, tinklalaides ir kitus šaltinius, kurie tarnautų kaip paskata mokiniams dar labiau pagilinti savo žinias nagrinėtais klausimais. Tų nuorodų nereikėtų daug, tačiau kartu jos galėtų pasitarnauti ir kaip įkvėpimas ar papildoma užduotis jau patiems mokiniams su savo mokytojais plėsti tą naudingų nuorodų sąrašą taip akcentuojant, kad mokymasis vyksta ne tik klasėje, tačiau ir už jos ribų, o kartu ir padedant išvelgti sąsajas tarp etikos ir kitų mokinio studijuojamų dalykų – literatūros, kalbų, muzikos, geografijos ar net kūno kultūros.

Mano minėtos nuorodos į autorių kūrinius skatina mokinius labiau jais pasidomėti, tačiau kartais papildomam domėjimuisi koją gali pakišti tai, kad užsienio autorių pavardės pateikiamos tik sulietuvintos. Neturiu nieko prieš tokią praktiką, tačiau manau, kad būtų bent jau pravartu skliausteliuose pateikti ir originalią rašybą, kad tame pačiame Google mokiniai galėtų ieškoti informacijos ne tik lietuviškai, tačiau ir kitomis kalbomis. Vis tik, dera akcentuoti, šios pastabos nė kiek nemenkina vadovėlio autorių nuopelnų ir labiau pasitarnauja kaip rekomendacijos tolimesniam metodinės priemonės vystymui. Tvirtai teigiu, kad vadovėlis atitinka tiek bendrąją programą, tiek yra orientuotas į etikos įdarbinimą reflektuoti mokinių kasdienybę su visais jos iššūkiais nuo savo jausmų pažinimo iki naujų technologijų atnešamų pokyčių. Sveikintina, kad autoriai per visą vadovėlį taip niekada ir nepameta iš akiračio pagrindinės šią priemonę struktūruojančios ašies – mokinio asmenybės pastatymo į centrą kartu suteikiant jam kuo įvairesnį instrumentarijų ieškoti atsakymų į keliamus ir kylančius klausimus. Neabejoju, kad vadovėlis sėkmingai bus naudojamas etikos pamokose ir paskatins mokinius manyti, kad etika yra jiems svarbus ir reikalingas dalykas.

Donatas Puslys

Karalienės Mortos mokyklos filosofijos ir pažinimo teorijos mokytojas